

جمهوری اسلامی ایران
مرکز مدیریت حوزه های علمیه

رساله علمی سطح ۳

راهکارهای

افزایش بهره مندی اخلاقی مردم از مسجد

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا ساویر

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا مظاهری

محقق:

محمد عظیمی مجره

سال ۱۳۹۶

چکیده :

مسجد در دین اسلام از چنان جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که به طور قطع می‌توان اذعان کرد بعد از کعبه، مقدس‌ترین مکان محسوب می‌شود. بی‌تردید مسجد، نقش بسیار وسیع و حساسی در رشد فضایل اخلاقی و تحکیم اساس و بنیان جامعه دینی داشته و دارد؛ مکانی که با حضور در آن می‌توان به قدرت مطلقه خداوند اتکا کرد و با امید و توکل به او مسیر رشد و کمال نهایی انسان را طی نمود. امروزه دشمنان اسلام به خوبی با کارکرد مساجد آشنا بوده و با تلاش بی‌وقفه برای کم‌رنگ کردن نقش مساجد و استفاده از باورهای انحرافی در برابر عقاید و ارزش‌های اسلام اصیل سعی در بی‌هویت کردن اقشار مختلف مردم دارند. بنابراین مساجد ما می‌توانند با تکیه بر داشته‌های ارزشمند خود و بهره‌گیری از معنویت مساجد و با ارائه اندیشه‌های ناب اسلامی در قالب‌ها و روش‌های نوین و جذاب به رشد و بالندگی افراد جامعه همت گماشته و می‌توانند در برابر توطئه‌های روزانه آنان بایستند.

نقش و تأثیرگذاری مسجد به عنوان پایگاه فرهنگی در ارتقاء بُعد اخلاقی مردم غیر قابل انکار است که تحقیق در صدد بررسی راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد بر اساس ظرفیت‌ها و کارکردهای مسجد می‌باشد.

بنابراین پیشرفت در حوزه‌های اخلاقی و غیره باید از شاخصه‌های اصلی برنامه‌های مسجد باشد. تا بازدهی تربیتی در خانواده و بعد در جامعه خود را نشان دهد برای این کار لازم است اخلاق و معنویات با مسجد پیوند و معنا پیدا کند تا بتواند پیام‌های حیات بخش و جامعه ساز را با محوریت مسجد به مردم ارائه کند.

هدف از نگارش این مقاله بررسی راهکارهای عملی افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد می‌باشد. برای این منظور ابتدا مقدمه‌ای در تبیین و توصیف موضوع آورده، و در ادامه راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد بر اساس ظرفیت‌ها و کارکردهای مسجد را تبیین می‌نماید سپس به شیوه‌ها و راهکارهای عملی افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد از قبیل وضعیت ظاهری مسجد، هیأت امنای مسجد، امام جماعت، برنامه‌های فرهنگی مسجد، خانواده، مدرسه و سایر عوامل پیوند دهنده میان مسجد و مردم (همراه با آسیب‌شناسی علل ایجاد فاصله بین مسجد و مردم) پرداخته و در نهایت به فرصت‌ها و تهدیدها و موانع جهت بهره‌وری مردم از مسجد اشاره می‌کند و در آخر مقاله بخش نتیجه‌گیری و منابع و مآخذ آورده شده است.

کلید واژه: مسجد، بهره‌مندی اخلاقی، راهکار عملی، کارکردهای مسجد

فهرست

مقدمه : ۱

۱. تعریف و تبیین موضوع..... ۴
۲. اهمیت و ضرورت موضوع..... ۴
۳. هدف از تحقیق..... ۵
۴. سؤالات اصلی و فرعی تحقیق..... ۵
۵. سؤالات فرعی..... ۵
۶. سؤالات فرعی تر..... ۵
۷. فرضیه تحقیق..... ۶
۸. پیشینه بحث..... ۷
۹. روش پژوهش..... ۷

بخش اول: مفاهیم و کلیات ۸

فصل اوّل : مفاهیم ۹

۱. مسجد..... ۹
۲. کارکردهای مسجد..... ۹
۳. اخلاق..... ۱۰
۴. راهکارها..... ۱۰
۵. بهره وری..... ۱۱

فصل دوّم: کلیات ۱۲

۱. مسجد در تاریخ اسلام..... ۱۲
۲. مسجد و جماعت..... ۱۴
۳. جامعیت مسجد..... ۱۵
۴. مسجد و ولایت..... ۱۶
۵. جایگاه مساجد در هدایت فرد و اجتماع..... ۱۷
۶. مسجد نمونه..... ۱۹
۷. نقش رسانه ای مسجد(تبلیغ چهره به چهره)..... ۲۲
۸. محبت و عشق متقابل بین مؤمن و مسجد..... ۲۵

۹. آثار دنیوی و اخروی مسجد..... ۲۹

بخش دوم: راهکارهای افزایش بهره مندی اخلاقی مردم از مسجد بر اساس

کارکردهای مسجد..... ۳۲

فصل اول: راهکارها بر اساس کارکرد های فرهنگی مسجد ۳۴

۱. مسجد جایگاهی برای فکر و مشاوره..... ۳۷
۲. مسجد برای آموزش و ترویج همه ابعاد دین..... ۳۸
۳. برنامه هایی متناسب با زمان و مکان و بایسته های اجتماعی و جهانی امروز، در مورد مساجد..... ۳۹
- ۱-۳. شناخت نیازهای جوانان و توجه به شبهات فکری و دینی آن ها ۳۹
- ۲-۳. ادغام سیاست و عبادت از طریق مساجد ۴۰
- ۳-۳. عمران مساجد و پرداختن به آرایه های معنوی و ظاهری ۴۰
- ۴-۳. ارتباط مناسب امام جماعت با مردم ۴۰
- ۵-۳. قرین شدن علم با عبادت در مساجد ۴۱
- ۶-۳. مشارکت دادن جوانان در فعالیت های جمعی و گروهی ۴۱
- ۷-۳. به روز بودن مساجد و استفاده از شیوه های تبلیغی جدید ۴۱
- ۸-۳. برخورد مناسب خادمان و متولیان مساجد ۴۱
- ۹-۳. بصیرت افزایی و بالا بردن آگاهی های سیاسی و اجتماعی مردم ۴۲

فصل دوم: راهکارها بر اساس کارکردهای تربیتی مسجد ۴۴

۱. جایگاه تربیتی مساجد..... ۴۴
۲. مسجد و تربیت امت ۴۵
۳. سه اصل مهم در تربیت..... ۴۵
- ۱-۳. محبت «محبت نباشد، تربیت منفی می شود» ۴۵
- ۲-۳. مشافهه «چشم به چشم، چهره به چهره» ۴۶
- ۳-۳. تقدس «مثلاً احترام به پدر و مادر در قرآن خداوند می فرماید و بالوالدین احسانا» ۴۷
۴. آثار جامع تربیتی مسجد..... ۴۸
- ۱-۴. تربیت عبادی ۴۸
- ۲-۴. تربیت علمی ۴۸
- ۳-۴. تربیت اجتماعی ۴۸
- ۴-۴. تربیت سیاسی ۴۹
- ۵-۴. تربیت روحی و اخلاقی ۵۰

فصل سوم : راهکارها بر اساس کارکردهای اجتماعی مسجد ۵۱

الف : رابطه خانواده با مسجد ۵۱

ب : شاخصه های خانواده های اهل مسجد ۵۲

۱. اخلاق اسلامی ۵۳

۲. صبر و شکیبایی ، مقاومت در برابر سختی ها ۵۳

۳. عدالت ۵۴

۴. روحیه تعاون و همکاری ۵۴

۵. نظم در امور ۵۵

۶. گذشت و فداکاری ۵۵

۷. پاکی و رعایت پاکیزگی ۵۶

۸. میانه روی اقتصادی ۵۶

۹. روحیه رقابت و رشد معنوی ۵۶

۱۰. مشورت ۵۷

ج : مسجد و اصلاح جامعه ۵۷

فصل چهارم : راهکارها بر اساس کارکردهای عبادی مسجد ۵۹

۱. توسلات ۶۰

۲. تلاوت ها ۶۱

۳. نمازها ۶۲

بخش سوم: آزادی سازی فرصت ها برای بهره وری بیشتر مردم از مسجد .. ۶۵

فصل اول: فرصت دادن به مردم برای افزایش بهره مندی اخلاقی از مسجد ۶۷

الف) فرصت ها ۶۷

آمادگی روحی برای حضور در مسجد ۶۷

۱. خانه تکانی دل بر در مسجد ۶۷

۲. توجه به جایگاه رفیع مسجد ۶۷

۳. توجه به هدف و فلسفه رفتن به مسجد ۶۸

۴. ایجاد حالات روحی و معنوی ۶۸

۵. رعایت بهداشت مسجد ۶۹

۶. توجه و کمک رسانی به تهیدستان در مسجد ۶۹

۷. تلاوت قرآن در مسجد ۷۱

۷۱	۸. ذکر خدا در مسجد و دعا کردن در مسجد
۷۲	۹. زینت کردن جهت حضور در مسجد
۷۲	۱۰. سیاست در مسجد
۷۴	۱۱. نشستن در مسجد
۷۴	ب) تهدیدها
۷۴	موانع موجود در جذب مردم به مساجد
۷۴	۱. دور شدن از اخلاص و توجه به مسائل دیگر
۷۵	۲. تبعیت از فرهنگ‌های دیگر و دور شدن از فرهنگ اسلامی
۷۵	۳. بحران هویت معنوی دینی
۷۵	۴. تراکم کاری (اشتغال فراوان)
۷۶	۵. هم‌زمانی برنامه‌های رسانه و مسجد
۷۷	۶. اختلاف‌ها
۷۷	۱-۶. اختلاف‌های سیاسی
۷۷	۲-۶. اختلاف‌های مدیریتی
۷۸	۷. پایین بودن سطح کمی و کیفی فعالیت‌های مسجد
۷۸	۸. ناآشنایی با فضیلت و جایگاه و مقام مسجد
۷۹	۹. تنبلی
۷۹	۱۰. روشنفکری دینی
۸۰	۱۱. برخوردهای نامناسب افراد فعال در مسجد
۸۱	۱۲. مشاهده دوگانگی و وجود تناقض در گفتار و اعمال در جامعه
۸۲	۱۳. عدم آشنایی و تخصص لازم هیئت امنای مسجد
۸۴	فصل دوم: تربیت اخلاقی فراگیر مسجد (برای همه اقشار، همه اقوام، همه سن‌ها و همه خانواده).....
۸۴	الف) گسترش روشهای جذب مردم و جوانان به مساجد
۸۴	۱. امام جماعت و مدیریت مسجد
۸۵	۲. خانواده و دوستان
۸۵	۳. مسجد و مدرسه
۸۶	۴. امکانات و فعالیت‌های مسجد
۸۶	۵. کلاس‌های آموزشی مسجد
۸۷	ب) بیان فواید معنوی و مادی و اجتماعی و برتری ویژگی‌های مسجد
۹۰	ج) بیان فواید فردی رفتن به مسجد
۹۶	فصل سوم: بازنمایی نقش مسجد در رشد فضایل اخلاقی

۱. نقش مسجد در رشد اخلاق..... ۹۹
۲. تهذیب نفس و تعالی اخلاق..... ۱۰۱
۳. تقویت فضایل اخلاق فردی و اجتماعی..... ۱۰۲

بخش چهارم: از بین بردن آسیب ها (تطهیر مسجد از ناشایست ها) ۱۰۳

- فصل اوّل : تکرار اذان ۱۰۵
- فصل دوّم: بلند حرف زدن ۱۰۸
- فصل سوم: آسیب امامت ۱۱۱
- فصل چهارم : تصور از مسجد به عنوان یک مرکز صدقه ۱۱۵
- فصل پنجم: خلاصه کردن رسالت مسجد به نماز و عزاداری ۱۱۸

خاتمه ۱۲۱

- نتیجه گیری ۱۲۲
- پیشنهادها ۱۲۵
- موانع و کاستی ها ۱۲۹
- منابع و مأخذ ۱۳۳

مقدمه :

«إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ؛ به یقین نخستین خانه‌ای که برای (عبادت) مردم نهاده شده همان است که در بکّه (مکه مکرمه) است که پر خیر و برکت و وسیله هدایت برای جهانیان است».

«وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ»؛ «و (به خاطر بیاورید) هنگامی که خانه کعبه را محل بازگشت و مرکز امن و امان برای مردم قرار دادیم! و (برای تجدید خاطره) از مقام ابراهیم، عبادتگاهی برای خود انتخاب کنید! و ما به ابراهیم و اسماعیل امر کردیم که: خانه مرا برای طواف کنندگان و مجاوران و رکوع کنندگان و سجده کنندگان، پاک و پاکیزه کنید!».

همان گونه که از این دو آیه شریفه بر می آید، خانه کعبه در مکه نخستین خانه توحید و یکتا پرستی و اولین جایگاه و مرکزی است که برای پرستش خدای یگانه ساخته شده است.

وقتی در این آیات شریفه دقت می کنیم می بینیم جایگاه مسجد و خانه خدا آنقدر والا و ارزشمند است که کسی مانند حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل علیهما السلام افتخار خادمی آنها پیدا می کنند .

حال اگر در این دوران آخرالزمان - که تمام قدرت ها و وسائل جهانی بسیج شده اند تا به هر ترفندی اقشار مختلف مردم بخصوص جوانان و نوجوانان پاک ما را گمراه کرده و از خدا و معنویت دور و به ابتدال و مصرف گرایی و تجمل و پرستش شیطان و بتهای مدرن وا دارند - در هنگامی که دشمنان از همه توان خود برای ضربه زدن به نظام اسلامی استفاده می کنند و حوزه فرهنگ را عرصه تاخت و تاز امیال سیاسی خود قرار داده اند و با ساخت فیلم های در پی گسترش فرهنگ ایران هراسی و اسلام هراسی هستند ما نیز باید با تکیه بر داشته های ارزشمند خود و بهره گیری از معنویت مساجد به رشد و بالندگی جوانان کشورمان همت گماریم تا همچون سدّی در برابر این توطئه ها بایستیم.

اگر این نوجوانان و جوانان به سمت مساجد کشیده شوند و در این مکان مقدس دوران هویت خود را بگذرانند. آیا جای نگرانی برای به انحراف کشیده شدن آنان خواهد بود؟ صد البته که نه ، اگر مساجد ما بتوانند

۱ سوره آل عمران: ۳، آیه ۹۶.

۲ سوره بقره: ۲، آیه ۱۲۵.

این جوانان و نوجوانان ما را قبل از کشیده شدن به این مسائل دنیایی و غیر خدایی به سمت خود جذب کنند و یا با برنامه‌های خوب خود آنها را ارضا و بلکه هدایت کنند نه تنها این نگرانی نخواهد بود بلکه زمینه لازم برای آن مدینه فاضله که همان ظهور منجی عالم بشریت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هست مهیا خواهد شد .

در صدر اسلام شاهد هستیم مساجد پایگاه همه فعالیت‌های جامعه بوده است و تمام اقدامات فرهنگی، اجتماعی و حتی جهادی از مساجد صورت می‌گرفت و از دیرباز در زندگی مسلمانان نقش محوری داشته است. رسول خدا صلی الله علیه و آله نخستین بار در قبا مسجدی ساخت و پس از آن در مرکز مدینه ، مسجد النبی را بنا کرد. از این رو، یکی از ره‌آوردهای مسجد در مدینه النبی، ایجاد فضای روشنگری و هدایت علمی و تربیت اخلاقی بود.

مسجد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در مدینه ، نخستین دانشگاهی بود که حضرت با دست خود ، یاران را به نیکی تربیت کردند تا در دین خدا فقیه و دانا شدند . صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله به آن رفت و آمد می‌کردند تا دانش، هدایت، فضایل و معرفت بیاموزند و هر اندازه که شرایط زندگی شان مساعدت می‌کرد به این مهم اختصاص می‌دادند.

مسجد النبی مدرسه ای بود که مردان و قهرمانان در آن ساخته شدند و در پرتو قرآن، مردم بت پرست به پیشروان هدایت تبدیل شدند. همین افراد داعیان، مبلغان، حامیان، پاریسیان شب و سواران میدان در روز بودند و توانستند اسلام و صلح و صفا را در گستره زمین رواج دهند و حیات معنوی را در گستره گیتی منتشر سازند و انسانیت را با ارزش‌های اسلام یاری رسانند.

بنابراین امروزه دشمنان اسلام به خوبی با کارکرد مساجد آشنا بوده و با تلاش بی وقفه برای کم‌رنگ کردن نقش مساجد و با بهانه‌های مختلف در کشورهای جهان نسبت به تخریب یا ممنوع‌الورود کردن به آن اقدام می‌کنند ولی مسلمانان نباید اجازه خالی شدن مساجد که موجب خوشحالی دشمنان است را بدهند و نباید از این نکته غافل شد که یکی از روش‌های دیرین دشمن برای گسترش سلطه خویش، استفاده از باورهای انحرافی در برابر عقاید و ارزش‌های اسلام اصیل است .

آنان می‌کوشند تا مذهب را که عامل بیداری، پویایی، ستم‌ستیزی، عدالت‌گستری و فراهم آورنده سعادت دنیا و آخرت است، به عامل تخدیر، انزوای طلبی، واپس‌گرایی، رهبانیت و امری شخصی تبدیل کنند و به تعبیر امام خمینی (ره) «می‌خواهند اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله را به اسلام امریکایی^۱ مبدل سازند».

در حال حاضر دشمنان، به‌ویژه کسانی که با شیعه عناد دارند، کودکان را هدف اهداف شوم خود قرار داده‌اند، و عمده سرمایه‌گذاری توسط وهابیان بر روی کودکان و نوجوانان انجام می‌شود و گروه‌های تکفیری و نوظهور با سرمایه‌گذاری بر روی کودکان، سعی دارند تا آن‌ها را افرادی خونخوار و مستبد به بار آورند.

بنابراین تحولات گوناگون جهان امروز و تغییرات سریع عصر انفجار اطلاعات، بُروز آسیب‌های نوپدید اجتماعی و اخلاقی و روانی مانند اینترنت و محیط‌های مجازی، ماهواره، بدحجابی و حجاب‌زدایی به روش نوین، شیطان‌پرستی، فرقه‌ها و عرفان‌های کاذب و خرافه‌ای و... و گسترش روز افزون آن، اندیشه‌ها و روش‌های نوینی را می‌طلبد تا همراه با وقایع زمانه در حرکت باشند. در این رابطه با کلام نورانی امام صادق (علیه السلام) به اهمیت موضوع پی می‌بریم که می‌فرماید: «وَالْعَالَمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ اللُّوَابِسُ؛ یعنی کسی که آگاه از زمان خود باشد، گرفتار شبهات و مسائل مبهم نمی‌شود».^۲

لذا می‌توان گفت که جنگ نرم رسانه‌ای بر ضد جامعه اسلامی در ظاهر و محتوا گسترده‌تر شده و ابعاد بسیار وسیعی پیدا کرده است. شبکه‌های جدید بیشتر به مسائل فرهنگی - اجتماعی تکیه کرده و خانواده و روابط انسانی را به عنوان بزرگترین سرمایه جامعه مورد هدف قرار داده‌اند. بدیهی است که در مقابل هجوم فرهنگی باید مقابله فرهنگی صورت گیرد لذا باید فعالیت، برنامه‌سازی، تفریحات سالم و امکانات کافی ایجاد شود و به این دیدگاه، باید توجه داشت و آگاه بود که منع و برخورد تنها راه مقابله نیست.

دشمنان می‌خواهند با برنامه‌های جهت‌دار و هدایت‌شده، جوانان کشور را از فرهنگ اسلامی به دور کرده و به سمت فرهنگ غربی سوق دهند و هویت را از آنان بگیرند و جوانانی مطابق میل خود تربیت کنند.

اگر ما مساجد را به عنوان اصلی‌ترین پایگاه اسلامی که نقش مهمی در تربیت دارد به برنامه‌های مفید و تأثیرگذار و ماندگار در جامعه مجهز و تبدیل کنیم خواهیم توانست درباره همه‌های دشمنان به درستی تحلیل و عمل کنیم. در آن صورت مساجد کانونی برای مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن و دسیسه‌های آن خواهد بود. باشد که خدای سبحان ما را در انجام این امر خطیر یاری فرماید.

۱ «صحیفه امام خمینی (ره)» ج ۲۱، ص ۳۳۱.

۲ کلینی، محمد بن یعقوب، «الکافی»، ج ۱، ص ۲۶.

۱. تعریف و تبیین موضوع

نقش و تأثیرگذاری مسجد در ارتقاء بُعد اخلاقی مسلمانان خصوصاً قشر جوان غیر قابل انکار است و از طرفی مسجد به عنوان پایگاه فرهنگی برای جوانان می‌باشد و این تحقیق در صدد بررسی راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد می‌پردازد و در ادامه راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد بر اساس ظرفیت‌ها و کارکردهای مسجد را تبیین می‌نماید.

۲. اهمیت و ضرورت موضوع

ضرورتی را که ما را برای نگارش این نوشتار واداشت این بود که نقش مسجد را در رشد فضایل اخلاقی بیان کند و برنامه‌ها و ظرفیت‌های که مسجد برای رشد فرهنگ و اخلاق مسلمانان دارد بپردازد. چرا که؛

۱. مسجد در دین اسلام از چنان جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که به طور قطع می‌توان اذعان کرد بعد از کعبه، مقدس‌ترین مکان محسوب می‌شود. این اهمیت از همان ابتدا به وسیله پیامبر بزرگوار اسلام به تمامی مسلمانان آموخته شده است. بی‌تردید مسجد نقش بسیار حساسی در تحکیم اساس و بنیان جامعه دینی داشته و دارد؛ مکانی که با حضور در آن می‌توان به قدرت مطلقه خداوند اتکا کرد و با امید و توکل به او مسیر رشد و کمال را طی نمود.

۲. مسجد موجب رشد، حرکت و پیشرفت در اخلاق و رفتار می‌شود و پیشرفت در حوزه‌های اخلاقی، اجتماعی، علمی و مبانی اعتقادی باید از شاخصه‌های اصلی برنامه‌های مسجد باشد. تا بازدهی تربیتی در خانواده و بعد در جامعه را نشان دهد تا نشان‌گر این باشد که افراد با حضور در مسجد، رشد اخلاقی و رفتاری یافته و رکود و سکون در آنها نبوده است.

۳. و معتقد هستیم اخلاق و معنویات با مسجد باید پیوند و معنا پیدا کند زیرا این موضوع، یک ضرورت برای جامعه انسانی و اسلامی است و باید همه فعالیت‌های مساجد در راستای ترویج فرهنگ دینی باشد و مساجد بنا به تعبیر امام خمینی (ره) سنگر هستند و سنگر بودنشان مفهوم عامی دارد؛ هم سنگر عبادی هستند، هم سنگر تربیتی هستند، هم سنگر نظامی هستند در شرایطی که جنگ تحمیل شود، هم سنگر فرهنگی، علمی و هنری هستند و اکنون مکانی برای دفاع فرهنگی و مقابله با تهاجم دشمنان به دین و فرهنگ است که باید بهتر از گذشته احیا و تقویت و حفظ شود.

بنابراین لازم است مساجد با هدف استفاده از ظرفیت جوانان و مردم که در حول محور مسجد زندگی می‌کنند باید به این امر مهم دست پیدا کند تا بتواند پیام‌های حیات بخش و جامعه ساز زندگی با محوریت مسجد را به مردم ارائه کند .

۳. هدف از تحقیق

اهدافی که این تحقیق در پی آن است و از فوائد تحقیق نیز به حساب می‌آید بررسی راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد ، نقش و تأثیرگذاری مسجد در ارتقاء بُعد اخلاقی مردم ، بررسی راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد بر اساس کارکردهای مسجد می‌باشد که بر این اساس تحقیق نتایج و کاربردهای ذیل را هم شامل خواهد شد.

ارتقای سطح بهره‌وری از ظرفیت مساجد

تسهیل در استفاده از ظرفیت عناصر دست‌اندرکار در مساجد

ترویج فرهنگ اخلاق اسلامی با تکیه بر مساجد

بالا بردن آگاهی مردم درباره مسجد و کارکرد های آن

تعیین جایگاه مساجد در فرهنگ آرمانی اسلام

کمک به مدیریت بهتر مساجد و رونق بیشتر آنها

۴. سؤالات اصلی و فرعی تحقیق

سؤال اصلی ؛ راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد کدام است؟

۵. سؤالات فرعی

۱. نقش و تأثیرگذاری مسجد در ارتقاء بُعد اخلاقی مردم چیست؟

۲. راهکارهای افزایش بهره‌مندی اخلاقی مردم از مسجد بر اساس کارکردهای مسجد چیست؟

۶. سؤالات فرعی تر

۱. چه رابطه‌ای بین مسجد و اخلاق وجود دارد؟

۲. مخاطب یا مخاطبان مسجد چه کسانی هستند؟

۳. جایگاه و اهمیت مسجد چیست؟
۴. روشهای جذب مردم به مسجد کدامند؟
۵. رابطه مردم و مسجد باید چگونه باشد؟
۶. علل و عوامل گریز مردم از مسجد کدامند؟
۷. پیام مسجد چیست؟
۸. مسجد در آیات و روایات از چه جایگاهی برخوردار است؟
۹. چرا اثر تربیتی و اخلاقی مساجد فراگیرتر از دیگر مکان‌هاست؟
۱۰. چه کسانی می‌توانند در رونق‌افزایی مساجد نقش ویژه‌ای داشته باشند؟
۱۱. محوریت مسجد در زندگی انسان به چه شکل و چگونه؟
۱۲. افراد مسجدی از چه ویژگیهای برخوردارند؟
۱۳. آثار و فوائد مسجد کدامند؟
۱۴. چگونه به تقویت مساجد می‌شود کمک کرد؟
۱۵. بی‌توجهی به مسجد و آثار آن چه پیامدهای می‌تواند داشته باشد؟
۱۶. آسیب‌ها و راهکارهای رفع آسیب‌های مساجد چیست؟
۱۷. ابتکار و نوآوری در فعالیت‌های مسجد چرا مهم است؟

۷. فرضیه تحقیق

شاید بتوان گفت که امروزه نگاه به مسجد نگاهی تک‌بعدی شده است یعنی هیچ کارکردی جز عبادت برای مسجد در نظر گرفته نمی‌شود. هر چند که مهمترین کارکرد مسجد جنبه عبادی آن است اما مسجد و برنامه‌های آن با افزایش شناخت و آگاهی، تبیین، حفظ و گسترش ارزش‌ها و آرمان‌های اسلامی، تربیت عملی دینی و تربیت الگویی، نظام تربیتی منسجم و قوام یافته‌ای را ایجاد می‌کند که بر شاخصه‌های هویت دینی تأثیر می‌گذارد و آن‌ها را تقویت می‌کند. به این ترتیب مسجد، سبب تقویت تشخیص دینی و تداوم دین

داری می گردد. تربیت اخلاقی، تربیت فقهی، تربیت عقیدتی، تربیت سیاسی از ابعاد تربیت دینی است که مسجد بر آن ها مؤثر است.

اما این نوشتار سعی دارد به معرفی کارکردهای اخلاقی مسجد و راهکارهای افزایش بهره مندی اخلاقی مردم از مسجد بپردازد تا نشان دهد که مسجد نهاد حرکت و پویایی دین اسلام بوده و احیای مساجد به منزله برافراشتن علم دین خواهد بود.

۸. پیشینه بحث

در موضوع مورد تحقیق کتاب «پژوهش راهبردی تعالی مسجد» و کتاب «فرهنگ مسجد» تهیه و تنظیم ستاد عالی کانون های فرهنگی و هنری مساجد کشور و کتاب «خانه های آسمانی» تالیف سید مرتضی حسینی اصفهانی و کتابهای دیگر نوشته شده است. این تحقیقات از نقاط قوتی مانند بیان اهمیت و جایگاه و آداب مساجد و ویژگیهای امام جماعت مسجد و برکات حضور در آن و غیره برخوردار است و همچنین دارای نقاط ضعفی مانند عدم استفاده از ظرفیت اخلاقی مسجد و نیز عدم توجه به کارکردهای آن می باشد. در این تحقیق محقق برآن است که نقاط ضعفی مانند عدم استفاده از ظرفیت اخلاقی مسجد و نیز عدم توجه به کارکردهای آن را رفع نماید و نقاط قوتی مانند استفاده از ظرفیت اخلاقی و نقش مسجد در رشد اخلاق و راهکارهای افزایش بهره مندی اخلاقی مردم از مسجد را تقویت کند.

۹. روش پژوهش

این تحقیق از نوع توصیفی تحلیلی است که با مراجعه به کتب و مقالات و منابع مختلف مرتبط با موضوع، مباحث را مطرح نموده و از منظر روایی و قرآنی و با تأکید بر کاربردی بودن، مباحث را تبیین می کند.